

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

Історичний факультет
Кафедра етнології та краєзнавства

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Заступник декана
з науково-педагогічної та навчальної роботи
_____ 2023 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Історія краєзнавчих та туризмознавчих досліджень

для студентів

галузь знань	03 Гуманітарні науки
спеціальність	032 Історія та археологія
освітній рівень	перший (бакалаврський)
освітня програма культурний туризм	Краєзнавство, екскурсознавство та історико-
вид дисципліни	вибіркова
	Форма навчання денна
	Навчальний рік 2023/2024
	Семестр 7
	Кількість кредитів ECTS 4
	Мова викладання, навчання та оцінювання українська
	Форма заключного контролю залік

Викладач: Гончаров Олександр Петрович, кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри етнології та краєзнавства

Пролонговано: на 20__/20__ н.р. _____ (_____) «__» 20__ р.
(підпис, ПІБ, дата)

на 20__/20__ н.р. _____ (_____) «__» 20__ р.
(підпис, ПІБ, дата)

КИЇВ – 2023

Розробник: Гончаров Олександр Петрович, кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри етнології та краєзнавства

ЗАТВЕРДЖЕНО

Зав. кафедри етнології та краєзнавства

_____ (Капелюшний В. П.)

Протокол № 14 від «21» 06 2023 р.

Схвалено науково-методичною комісією історичного факультету

Протокол від «25» 06 2023 року № 10

Голова науково-методичної комісії _____ (Терес Н. В.)

ВСТУП

1. Мета дисципліни – формування у студентів системного уявлення про історію краєзнавчих та туризмознавчих досліджень в Україні.

2. Попередні вимоги до опанування або вибору навчальної дисципліни:

1. *Знати* основні періоди історії України, події і дати, основні віхи історії краєзнавчого руху в Україні, розвитку туризму та екскурсійної справи.
2. *Вміти* аналізувати та опрацьовувати наукову літературу, проводити пошукову роботу у бібліотеках, працювати з електронними базами даних.
3. *Володіти елементарними навичками* джерельної критики, історичного аналізу, встановлення причинно-наслідкових зв'язків.

3. Анотація навчальної дисципліни:

Зв'язки краєзнавства з подорожуванням і мандрівництвом в період Середньовіччя та пізніші часи. Початок наукових краєзнавчих досліджень у XVIII ст. Краєзнавчі аспекти у працях вчених та літераторів 20-х років XIX ст. Зародження екскурсії як форми подорожування. Університети та їх роль у розвитку краєзнавчих досліджень. Історико-краєзнавча діяльність архівних установ та наукових товариств в XIX – на початку XX ст. Краєзнавча діяльність органів місцевого самоврядування. Зародження організованих форм туризму та розвиток краєзнавчих та туризмознавчих досліджень в регіонах України в кінці XIX – на початку XX ст. Спроби становлення екскурсійної справи за часів УНР та Української держави. Організаційні форми краєзнавчого руху та туризму в Україні в 20–30-ті роки XX ст. Краєзнавча та туристична діяльність в регіонах України. Краєзнавчо-туризмознавчі дослідження у 50–80-ті роки XX ст. Актуальні напрями краєзнавчих та туризмознавчих досліджень за доби незалежності України.

4. **Завдання (навчальні цілі):** полягають у забезпеченні цілісних знань щодо змісту, головних здобутків краєзнавчо-туризмознавчих досліджень в Україні.

У результаті вивчення курсу студенти повинні *засвоїти* основи наукової краєзнавчо-туризмознавчої роботи, знати основні праці з історії досліджень регіонів, *вміти* опрацьовувати комплекс джерел з краєзнавчо-туризмознавчої проблематики, застосовувати на практиці знання, отримані в процесі навчання.

5. Результати навчання за дисципліною:

Результат навчання (1. знати; 2. вміти; 3. комунікація; 4. автономність та відповідальність)		Форми (та/або методи і технології) викладання і навчання	Методи оцінювання та пороговий критерій оцінювання (за необхідності)	Відсоток у підсумко- вій оцінці з дисципліни
Код	Результат навчання			
1.1	<i>Знати</i> основні періоди становлення та розвитку краєзнавства та туризму.	лекція, <i>самостійна робота</i>	контрольна робота ЗМ I (тест)	10%
1.2	<i>Знати</i> визначних дослідників та краєзнавчі праці, наукові установи та товариства XIX–початку XX ст.	лекція, <i>семінар самостійна робота</i>	індивідуальне завдання (реферат)	10%
1.3	<i>Знати</i> визначних дослідників в галузі краєзнавства та туризмознавства у 20–30-х	лекція, <i>семінар, самостійна робота</i>	<i>усне опитування</i>	20%

<p>ПРН 7. Розуміти і виявляти відмінності в історіописанні, поглядах на минуле представників різних епох та у різних контекстах.</p>						+	
<p>ПРН 14. Вміти акумулювати та поширювати кращий досвід професійної діяльності, інтегрувати досягнення інших наук для вирішення актуальних проблем історії та археології (зокрема, краєзнавства, екскурсознавства та туризмознавства).</p>							+

7. Схема формування оцінки.

7.1 Форми оцінювання студентів:

- семестрове оцінювання:

1. Контрольна робота з тем ЗМ1 (тест): РН 1.1. – 10 балів/ 6 балів*.
2. Контрольна робота з тем ЗМ2 (тест): РН 1.5. – 10 балів/ 6 балів.
3. Індивідуальне завдання 1: РН 1.2. – 10 балів/ 6 балів.
4. Індивідуальне завдання 2: РН 2.1. – 10 балів/ 6 балів.
5. Оцінювання роботи під час семінарських занять (ЗМ 1): РН 1.2, 2.2 – 20 балів/ 12 балів.
6. Оцінювання роботи під час семінарських занять (ЗМ 2): РН 1,3,1.4, 2,2. – 20 балів/ 12 балів.
7. Підсумкова контрольна робота Р.Н. 2.2, 2.3. – 20 балів/ 12 балів.

* максимальний бал/ пороговий бал для отримання позитивної оцінки з відповідної форми контролю.

- підсумкове оцінювання:

- форма оцінювання – залік;
 - максимальна кількість балів, які може отримати студент – 20 балів.
- Оцінюються такі результати навчання студента: вміння аналізувати історіографічний процес, розуміти і виявляти відмінності в історіописанні з краєзнавчо-туризмознавчої проблематики у представників різних історичних періодів та у різних контекстах, вміння здійснити самостійне історіографічне краєзнавчо-туризмознавче дослідження, використовуючи відповідні методи досліджень.
- форма проведення заліку – усна або письмова, види завдань – завдання, які потребують розгорнутих відповідей.

7.2 Організація оцінювання:

Контроль знань студента здійснюється за модульно-рейтинговою системою. Загальну кількість балів студента формують семестрові бали, отримані з усіх тем двох змістових модулів (бали, отримані за модульні контрольні роботи (у формі тестування); бали, отримані за виконання індивідуальних завдань; бали, отримані за роботу на семінарських заняттях, а також бали, які отримані за підсумкову контрольну роботу.

Зміст курсу поділений на 2 змістових модулі. Кожний змістовий модуль включає в себе лекції, семінари, самостійну роботу студентів, які завершуються рейтинговим контролем рівня засвоєння знань програмного матеріалу відповідної частини курсу. У змістовий модуль 1 (ЗМ1) входять теми 1 – 4, у змістовий модуль 2 (ЗМ2) – теми 5 – 7.

Оцінка успішності знань студентів здійснюється в двох формах: семестрове оцінювання (контрольні роботи, усне опитування, реферати) і підсумкове оцінювання (залік).

Загальна сума балів – 100 балів (із них, семестрове оцінювання – максимум 80 балів; підсумкове оцінювання (залік) – максимум 20 балів).

Результати навчальної діяльності студентів оцінюються за 100-бальною шкалою.

Змістовий модуль 1 Історія краєзнавчих досліджень (остання третина XVIII – поч. XX ст.)			Змістовий модуль 2 Історія краєзнавчих та туризмознавчих досліджень (XX – поч. XXI ст.)			Підсумковий контрольна робота / залік
40 залікових балів (максимум)			40 залікових балів (максимум)			20 балів (максимум)
Самостійна робота (виконання індивідуального завдання)	Семінари	Модульний контроль	Самостійна робота (виконання індивідуального завдання)	Семінари	Модульний контроль	
10 (максимум)	20 (максимум)	10 (максимум)	10 (максимум)	20 (максимум)	10 максимум	

Предметом самостійної роботи студентів є опрацювання ними як окремих тем, так і деяких розділів тем програми курсу. Перевірка рівня засвоєння матеріалу самостійно опрацьованих тем чи окремих розділів здійснюється під час семінарських занять, оцінювання індивідуальних завдань (реферат), модульних контрольних робіт, підсумкової контрольної роботи.

Упродовж семестру оцінюється робота студента *під час кожного семінару* (доповідь, доповнення, участь у дискусії). Під час семінару студент має можливість отримати від 1 до 5 балів. Критеріями оцінювання відповіді студента під час семінару є:

- повнота розкриття питання 2 бали;
- логіка викладення 1 бал;
- використання основної і додаткової літератури 1 бал;
- аналітичні міркування, вміння робити висновки 1 бал.

Виконані індивідуальні завдання (реферат) студент подає викладачеві не пізніше ніж за два тижні до проведення модульного контролю з відповідного Змістового модулю, зокрема, **Індивідуальне завдання 1** (орієнтовно до 15 жовтня) і **Індивідуальне завдання 2** (орієнтовно до 25 листопада).

Критерії оцінки **Індивідуального завдання 1 (реферат):**

- глибоке розкриття проблеми, відображена власна позиція 9-10 балів;
- обґрунтоване розкриття проблеми 7-8 балів;
- тема розкрита неповно 5-6 балів;
- реферат суто компілятивного рівня 3-4 бали;
- розкритий лише окремий аспект 1-2 бали.

Теми рефератів викладач пропонує студентам на першому семінарському занятті (орієнтовно перша декада вересня).

Критерії оцінки **Індивідуального завдання 2 (реферат):**

1. глибоке розкриття проблеми, відображена власна позиція 9-10 балів;
2. обґрунтоване розкриття проблеми 7-8 балів;
3. тема розкрита неповністю, обмежена джерельна база та обґрунтування 5-6 балів;
4. робота переважно компілятивного рівня 3-4 бали;
5. розкритий лише один окремий аспект теми 1-2 бали.

Тематику рефератів викладач пропонує студентам на першому семінарському занятті модулю (орієнтовно перша декада вересня).

Після завершення відповідно Змістового модулю 1 і Змістового модулю 2 проводяться **модульні контрольні роботи (МК)**, зокрема, **Контрольна робота ЗМ1** (остання декада жовтня) і **Контрольна робота ЗМ2** (перша декада грудня).

Участь студентів в контрольних заходах обов'язкова. МК проводиться у письмовій тестовій формі. Тест містить 10 тестових завдань, правильна відповідь на кожне з яких оцінюється в 1 бал. Максимальна кількість балів, яку студент може набрати за МК – 10 балів. Студент, який не виконав вимоги по самостійній роботі, не допускається до складання МК, і даний модуль йому не зараховується.

На останньому семінарському занятті з дисципліни проводиться **підсумкова контрольна робота** (2 завдання).

Критерії оцінювання підсумкової контрольної роботи (від 1 до 10 балів за одне завдання)

Відповідь повна, подане власне бачення проблеми	10 балів;
Відповідь повна, подане власне бачення проблеми та зроблені ґрунтовні висновки, проте наявні окремі незначні помилки при викладі фактичного матеріалу	9 балів;
Відповідь відображає знання фактичного матеріалу	8 балів;
Відповідь демонструє знання фактичного матеріалу, але допущені окремі помилки	6-7 балів;
Відповідь фрагментарна, відображені лише окремі аспекти проблеми	4-5 балів;
Відповідь фрагментарна, наявні суттєві помилки при викладі	2-3 балів;
Відповідь містить значні помилки елементарного рівня	1 бал.

Бали, які отримані студентом на підсумковій контрольній роботі, додаються до балів набраних студентом за результатами семестрового оцінювання (семінари, модульні контрольні роботи, реферат).

Умовою допуску до підсумкової контрольної роботи (заліку) є отримання студентом під час семестрового оцінювання не менше ніж 40 балів (*критично-розрахунковий мінімум*). При цьому обов'язковим є успішне складання модульних контрольних робіт та виконання індивідуальних робіт, передбачених робочою програмою навчальної дисципліни. **Рекомендований мінімум** для допуску до підсумкової контрольної роботи (заліку) – **48 балів**.

При простому розрахунку отримаємо:

	Семестрова кількість балів	ПКР (підсумкова контрольна робота) / залік	Підсумкова оцінка
<i>Мінімум</i>	48	12	60
Максимум	80	20	100

У випадку відсутності студента з поважних причин відпрацювання та перездачі модульних контрольних робіт здійснюються у відповідності до «Положення про порядок оцінювання знань студентів при кредитно-модульній системі організації навчального процесу» від 1 жовтня 2010 року.

Залік виставляється за результатами роботи студента впродовж усього семестру і не передбачає додаткових заходів оцінювання для успішних студентів. Студент, який набрав суму балів **не менше** встановленого мінімуму залікових балів (60) має право, за погодженням з викладачем, не виконувати підсумкову контрольну роботу. У випадку, коли студент має бажання збільшити кількість балів (але не більше ніж до 100) він складає залік.

7.3 Шкала відповідності оцінок

Зараховано / Passed	60-100
Не зараховано / Fail	0-59

СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ЛЕКЦІЙ І СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Назва теми	Кількість годин				
	Загальна кількість годин	Лекції	Семінари	Індивідуальна робота	Самостійна робота
Змістовий модуль 1. Історія краєзнавчих досліджень (остання третина XVIII – поч. XX ст.)					
Тема 1. Вступ. Зв'язок краєзнавства з туризмом.	1	1		-	
Тема 2. Початок наукових краєзнавчих досліджень у XVIII ст.	12	1	1	-	10
Тема 3. Краєзнавчі дослідження у першій пол. XIX ст.	16	4	2	-	10
Тема 4. Історія краєзнавчих досліджень у пол. XIX ст. – на поч. XX ст.)	20	6	4	-	10
<i>Індивідуальна робота 1</i>	10	-	-	-	10
<i>Підсумковий модульний контроль</i>	1		1		
Всього з модуля	60	12	8	-	40
Змістовий модуль 2. Історія краєзнавчих та туристознавчих досліджень (XX – поч. XXI ст.)					
Тема 5. Краєзнавчі дослідження у 20–30 рр. XX ст.) Становлення організованого краєзнавчого руху.	16	4	2		10
Тема 6. Краєзнавчі та туристознавчі дослідження у 50–80 рр. XX ст.	16	4	2	-	10
Тема 7. Актуальні напрями краєзнавчих та туристознавчих досліджень за доби незалежності України.	17	4	3	-	10
<i>Індивідуальна робота 2</i>	10	-	-	-	10
<i>Підсумковий модульний контроль</i>	1		1		
Всього з модуля	60	12	8	-	40
Всього за семестр	120	24	16	-	80

Загальний обсяг **120 год.**

в тому числі:

Лекції – **24 год.**

Семінари – **16 год.**

Самостійна робота - **80 год.**

9. Рекомендована література:

Основна:

1. *Верменич Я.В.* Локальна історія як науковий напрям: традиції й інновації. – К., 2012. – С.71 – 134.
2. *Гончаров О.* Науковий потенціал краєзнавства: ретроспективний погляд, сучасний стан та шляхи підвищення ефективності // Краєзнавство. – 2015. – № 1-2. – С.129 – 143.
3. *Дем'янчук Г.С., Дем'янчук В.Г., Дем'янчук А.Г.* Українське краєзнавство: сторінки історії. – К., 2006.
4. Історичне краєзнавство. Навч. посібник. – Ч. 1. – Львів, 2006, Ч. 2. – Львів, 2011.
5. Основи краєзнавства: підруч. для студ. закладів вищ. освіти / НАН України, Національна спілка краєзнавців України; за ред. О. П. Реєнта; вид. 2-ге, доп. – Київ, 2021.
6. *Петранівський В.Л., Рутинський М.Й.* Туристичне краєзнавство: Навч. Посіб. – К. 2006.
7. *Попович С.* Туристичне краєзнавство: генеза, методологія, завдання. – Краєзнавство. – 2015. – №3-4. – С. 111 – 123.
8. *Реєнт О.* Краєзнавство в Україні: історичні традиції і стратегія розвитку. – К., 2019.
9. Репресоване краєзнавство. – К., 1992.
10. *Тронько П.Т.* Історичне краєзнавство: крок у нове тисячоліття. – К., 2000.

Додаткова:

1. *Баженов Л.В.* Історичне краєзнавство Правобережної України XIX – на поч. XX ст.: Становлення. Історіографія. Бібліографія. – Хмельницький, 1995.
2. *Баженов Л.В.* Поділля в працях дослідників і краєзнавців XIX–XXст.: Історіографія. Бібліографія. Матеріали. – Кам-Под., 1993.
3. *Верменич Я.В.* Біля витоків українського краєзнавства (Комісія для опису губерній Київського учбового округу) // Історія України. Маловідомі імена, події, факти. – Вип.11. – С.89 – 105.
4. *Верменич Я.* Асоціація історичного районування: наукові здобутки і доля спадщини // Краєзнавство. – 2000. – №1 – 2. – С.31 – 37.
5. *Верменич Я.* Історико-краєзнавчі дослідження в діяльності Південно-західного відділу Російського географічного товариства (1873–1876 рр.) // Краєзнавство. – 1999. – №1 – 4. – С.85 – 89.
6. *Верменич Я.В.* Південно-Західний відділ Російського географічного товариства як центр українознавства // VIII Всеукраїнська наукова конференція “Історичне краєзнавство і культура”. – Ч.ІІ. – К., 1997. – С.32 – 35.
7. *Верменич Я.В.* Початки національної історичної науки: київські центри регіональних досліджень у 50 – 70-х рр. XIX ст. – К.,1997.
8. *Войтенко В.* Краєзнавство Хмельниччини: пошуки і перспективи // Краєзнавство. – 1999. – №1 – 4. – С.104 – 107.
9. Всеукраїнська спілка краєзнавців 1997 – 2003 роки. – К, 2003.
10. *Гальчак С.Д.* Краєзнавство Східного Поділля. – Вінниця, 2005.
11. *Год Б., Лобурець В.* Історико-краєзнавчі дослідження на Полтавщині в XX ст. // Краєзнавство. – 1999. – №1 – 4. – С.95 – 102.
12. *Григор'єва Т.* Дослідження пам'яток київської старовини на початку XIX ст. // Краєзнавство. – 2000. – №1 – 2. – С. 45 – 49.
13. *Данилюк Д.Д.* Історія Закарпаття: навч. посібн. – Ужгород, 2013.
14. *Денисенко Г.* Підготовка зводу пам'яток історії та культури України: наукові напрацювання та перспективи // Краєзнавство. – 2012. – № 3. – С. 118 – 125.
15. *Данилюк Ю.З.* Заідеологізованість краєзнавчої, пам'яткоохоронної, музейної роботи та її наслідки для української культури (50 – 80-ті рр.) // Туристично-краєзнавчі дослідження. Випуск I. – Ч.ІІ. – К., 1998. – С.251 – 257.
16. *Земський Ю.* Подільський епархіальний історико-статистичний комітет. Становлення та

діяльність.– Хмельницький, 1997.

17. *Кашаба О.* Історико-краєзнавчі дослідження в Харківському університеті (кін. XIX – поч. XX ст.) // Краєзнавство. – 2009. – № 1 – 2. – С.23 – 29.

18. *Коваленко О.* Головні етапи розвитку історичного краєзнавства на Чернігово-Сіверщині // Краєзнавство.– 2000.– С.39 – 45.

19. *Костриця М.* Товариство дослідників Волині крізь призму XX ст. // Краєзнавство. – 2000. – №1 – 2. – С.26 – 30.

20. *Костриця М.* Розвиток краєзнавства на Житомирщині в період становлення української державності (90-ті рр. XX ст.) // Краєзнавство. – 1999. – №1 – 4. – С.107 – 111.

21. *Куделко С., Кашаба О.* Теоретико-методологічна дискусія з питань історичного краєзнавства в 20-ті – на початку 30-х років XX ст. // Краєзнавство. – 2009. – № 3 – 4. – С .21 – 27.

22. Літопис Національної спілки краєзнавців України: 2008–2018 рр. До 10-річчя надання Спілці краєзнавців статусу національної. – К., 2018.

23. Нариси з історії Північної Буковини. – К.,1980.

24. *Очеретянюк В.І.* Здобутки та втрати українського краєзнавства в 20 – 30-ті рр. XX ст. // Туристично-краєзнавчі дослідження. Випуск І. Ч.ІІ. – К., 1998. – С.179 – 184.

25. *Прокопчук В.* Краєзнавство на Поділлі: історія і сучасність. – К.,1995.

26. *Ресент О.* Краєзнавство в Україні: історичні традиції і стратегія розвитку. – К., 2019.

27. Репресоване краєзнавство. – К., 1992.

28. *Савчук В.* Краєзнавство Поділля XIX – XX ст. // Краєзнавство. – 1999. – №1 – 4.– С.89 – 94.

29.*Савчук В.* Український комітет краєзнавства на рубежі 20 – 30-тих рр. // Краєзнавство. – 2000. – №1 – 2. – С. 50 – 57.

30.*Теодорович А., Коцук В.* Огляд історико-краєзнавчих досліджень 1920-тих рр. // Краєзнавство. – 1999. – №1 – 4. – С.102 – 104.

31. *Тронько П.Т.* Історичне краєзнавство: крок у нове тисячоліття. – К., 2000.

32. *Тронько П.* “Історія міст і сіл України”: досвід і нагальні проблеми видання // Краєзнавство. – 2009. – № 3 – 4. – С .40 – 42.

33. *Тронько П.Т.* Краєзнавство та туризм: проблеми взаємодії та співробітництва // Туристично-краєзнавчі дослідження. Випуск І. Ч.І. – К., 1998. – С.5 – 10.

34. *Тронько П., Прокопчук В.* Український комітет краєзнавства: історія становлення й наслідки діяльності // Краєзнавство. – 2010. – № 1 – 2. – С.76 – 95.

35. *Швидько Г.* Краєзнавці і краєзнавство Придніпров’я // Краєзнавство. – 2000. – № 1–2. – С. 69 – 76.

36. *Шевченко Л.* Краєзнавча діяльність Тимчасової комісії для розгляду давніх актів у другій половині XIX ст. // Краєзнавство. – 2000. – №1 – 2. – С.20 – 25.

37. *Ярмошик І.І.* Волинь в історико-краєзнавчих дослідженнях XIX – XX століть. – Житомир, 2006.